

Versterking Samenwerking

OPLEIDINGSSCHOOL
De Stedendriehoek

Ik-doelen
De reflectietaart

openbare basisschool
Beekbergen

Voorwoord

Deze handreiking bevat een samenvatting van het onderzoek dat de ontwikkelgroep Ik-doelen, bestaande uit obs Beekbergen, Daltonschool De Heemde, obds De Branink en obds Het Roessink, samen met pabo Saxion heeft uitgevoerd in het kader van het project Versterking Samenwerking. Deze uitgave bevat tevens een aantal concrete producten die zijn ontwikkeld in het project.

De producten zijn bruikbaar voor scholen die zelf aan de slag willen met het inzetten van ik-doelen in het onderwijs. Om grip te krijgen op (leer)gedrag is reflecteren een vaardigheid die je kan helpen. Reflecteren en ik-doelen stellen voor verbeteringen is lastig en soms ongrijpbaar. De ontwikkelgroep ik-doelen en sociale veiligheid heeft hiervoor een reflectietaart ontwikkeld die helpt inzicht in deze vaardigheden te signaleren. Vanuit deze reflectietaart kunnen betere en heldere ik-doelen geformuleerd worden.

2

Zijn er vragen? Heeft u hulp nodig? U kunt contact zoeken met de onderzoeksgroep ik-doelen via de website. Ook voor meer informatie over dit onderzoek en andere onderzoeken die zijn gedaan in het kader van Versterking Samenwerking kunt u terecht op www.opleidingsschooldestedendriehoek.nl.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting van het onderzoek	4
Handleiding reflectietaart	5
<i>De reflectietaart</i>	5
<i>Reflectievragen</i>	7
<i>Ik-doelen formulier leerling</i>	10

Samenvatting van het onderzoek

Om goed te kunnen functioneren in een groep, te kunnen leren en je te kunnen ontwikkelen is het noodzakelijk dat je je veilig voelt. Veilig voelen kan op veel manieren, maar je prettig in de groep voelen is tevens van groot belang voor het leerproces. Om te komen tot een veilige omgeving om te leren, hebben wij onderzoek gedaan naar de voorwaarden hiervoor.

Uit verschillende literatuur bleek dat motivatie en autonomie hier sleutelwoorden zijn. Mensen die autonoom en gemotiveerd zijn, hebben minder last van de mening van een ander en kunnen relativeren. Hierdoor wordt er een hogere graad van veiligheid gevoeld. Het ontwikkelen van motivatie en autonomie kan worden gestimuleerd door te werken aan ik-doelen.

Ik-doelen zijn doelen die mensen zichzelf stellen na gereflecteerd te hebben op eigen gedrag of kennis. Uit de literatuur blijkt echter dat het opstellen van een goed ik-doel lastig is. Doelen die leerlingen opstellen zijn veelal te algemeen en niet specifiek van aard en daardoor vaak moeilijk meetbaar – en voor de leerlingen zelf moeilijk uitvoerbaar. Het huidige onderzoek richtte zich op de voorwaarden en hulpmiddelen die het mogelijk maken om een goed ik-doel te formuleren. Dit gegeven leidde tot het ontwikkelen van een hulpmiddel: de Reflectietaart.

De Reflectietaart is bedoeld om leerlingen meer inzicht te geven in vaardigheden waaraan zij eventueel zouden kunnen werken. De ingevulde Reflectietaarten kan de leerkracht vervolgens als uitgangspunt voor een gesprek gebruiken om te praten en reflecteren over de zelfreflectie van de leerlingen, waardoor leerlingen nogmaals aan het denken worden gezet over het opstellen van hun persoonlijk en relevante ik-doelen. Voor dit reflectieproces zijn een set reflectievragen ontwikkeld die leerkrachten kunnen gebruiken om te komen tot inhoudelijke reflectiegesprekken.

De resultaten van het onderzoek naar het gebruik van de Reflectietaart laten zien dat de ik-doelen die leerlingen stelden voorafgaand aan het werken met de taart van kwalitatief lager niveau zijn dan de ik-doelen die leerlingen opstelden na het inkleuren van de Reflectietaart. De ik-doelen waren concreter, meer SMART geformuleerd en sloten meer aan bij de ontwikkelingsbehoefte van de leerling zoals gereflecteerd in de Reflectietaart.

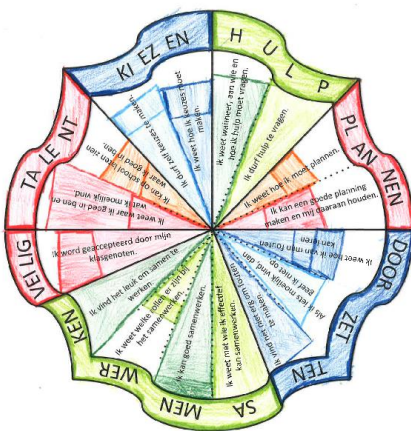
Trefwoorden: motivatie, autonomie, ik-doelen, reflectietaart

Handleiding reflectietaart

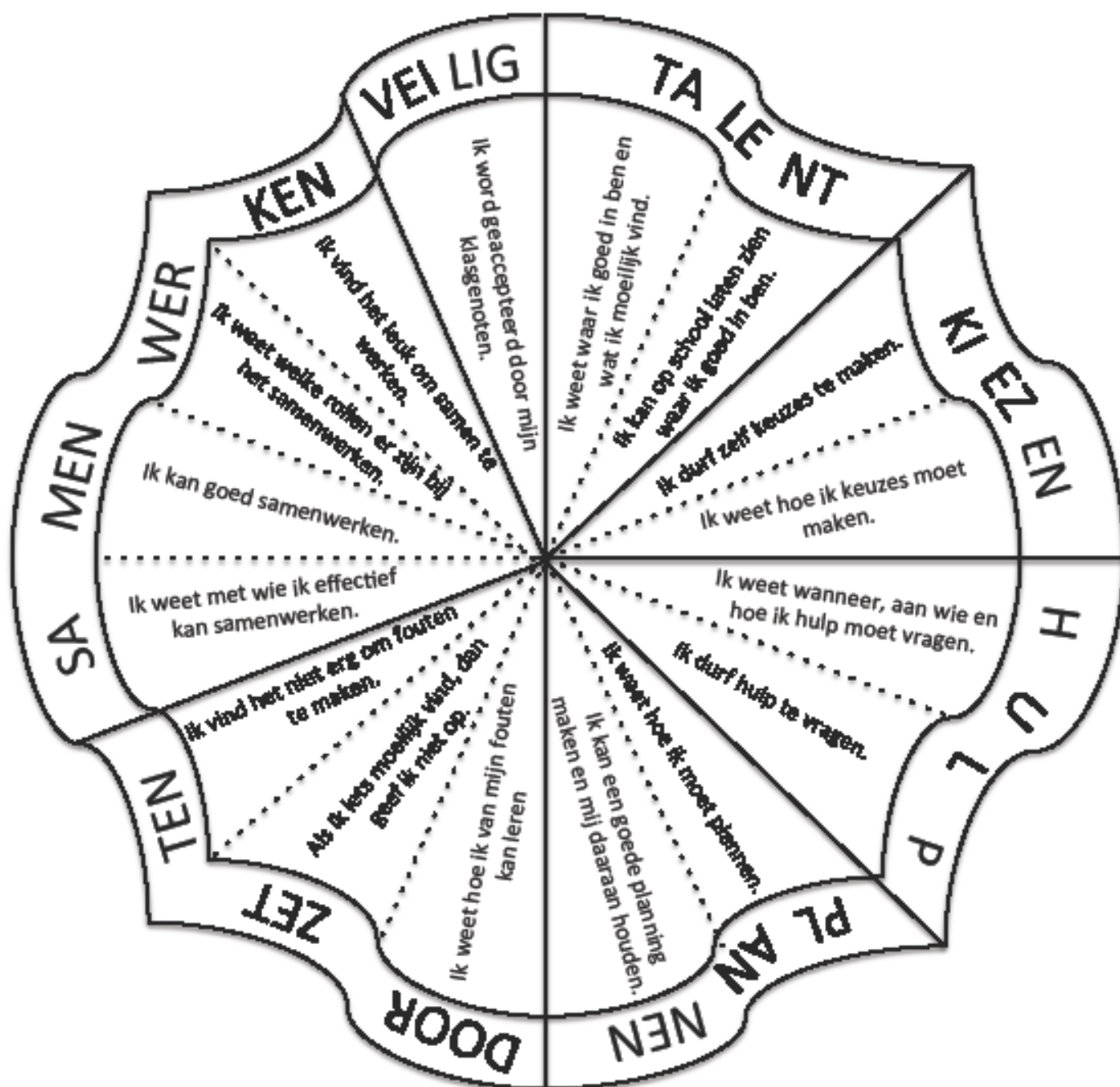
De reflectietaart stelt leerlingen in staat om een overzicht te krijgen van doelen die zij willen ontwikkelen. Tegelijkertijd geeft de taart de leerkracht inzicht in de gedachtes van de leerling over zijn of haar functioneren op deze punten. Na het invullen van de reflectietaart formuleert de leerling een verbeterpunt voor zichzelf en noteert dit op het ik-doelenformulier. Dan volgt er een cyclus van 6 weken waarin de leerling en leerkracht elke week een kort reflectiegesprek hebben. Tijdens de reflectiegesprekken kan de leerkracht gebruik maken van de bijgeleverde reflectievragen. Doordat de leerlingen werken aan eigen autonomie en competentie is de voorspelling dat er een verbetering op de gewenste onderdelen zal optreden.

De reflectietaart

De leerling krijgt een reflectietaart uitgereikt en er volgt een uitleg van de leerkracht. De bedoeling is dat de leerling de taartpunten leest en vervolgens bepaalt waar de leerling staat op dit moment. In hoeverre is het item dat in de taartpunt vermeld staat van toepassing op de leerling (iets, gemiddeld of volledig). De leerling geeft vervolgens door de taartpunt vanuit het midden in te kleuren in te kleuren aan in hoe hoog de leerling zichzelf scoort. Zie hieronder voor een voorbeeld.

Vervolgens worden reflectiegesprekken gevoerd en ik-doelen opgesteld .

Reflectievragen

Reflectiegesprekken zijn een middel om leerlingen te stimuleren tot reflectie en leerlingen bewust te maken van hun eigen leerproces. De leerkracht speelt een belangrijke rol bij het reflecteren van kinderen. Het is van grote meerwaarde wanneer leerkracht en leerling samen reflecteren in een reflectiegesprek. De leerling moet zijn eigen meningen en ervaringen dan spiegelen aan die van de leerkracht. Het stellen van reflectievragen door de leerkracht is van groot belang om de leerling zich bewust te laten worden van zijn of haar eigen leerproces. Reflectievragen zorgen er tevens voor dat de leerling zich meer verantwoordelijk gaat voelen voor zijn of haar eigen leerproces.

Het voeren van een reflectiegesprek is niet gemakkelijk. Het is van belang dat de leerkracht hierbij, naast het geven van duidelijke instructies en aanwijzingen, de volgende drie communicatievaardigheden inzet:

Actief luisteren

Actieve luisteraars proberen zich te verplaatsen in het standpunt van de ander. De luisteraar accepteert wat de spreker zegt, zonder in te stemmen of van mening te verschillen. Een actieve luisteraar let niet alleen op de feiten, maar ook op de gevoelens die tot uiting komen in wat de leerling zegt. Het betekent dat er aandacht is voor de persoonlijke elementen in de woorden van de spreker, niet de onpersoonlijke, en dat daarop wordt gereageerd vanuit een accepteren en empathische houding, en niet onverschillig of veroordelend.

Parafraseren

Parafraseren is het beknopt weergeven van de essentie van wat iemand zojuist heeft gezegd. Dit heeft meerdere doelen:

- laten zien dat je goed hebt geluisterd ;
- controleren of je het goed hebt gehoord;
- de leerling begrijpt wat hij heeft gezegd en kan zijn woorden herzien als zijn bedoeling niet goed is overgekomen.

Open vragen versus gesloten vragen

Open vragen zijn bedoeld om informatie te verkrijgen over wat een leerling zegt. Ze helpen leerlingen om hun executieve functies te gebruiken. Open vragen dwingen leerlingen om dieper na te denken. Open vragen gebruik je als je wilt dat leerlingen dieper gaan nadenken en gebruik maken van hun executieve functies om plannen te maken of problemen op te lossen. Gesloten vragen gebruik je als je wilt dat leerlingen daadwerkelijk een plan maken of als je ze wilt dwingen om na te denken over wat ze willen doen. Gesloten vragen zijn misschien nodig bij leerlingen die cognitief weinig flexibel zijn.

Reflectievragen

SAMENWERKEN

- Met wie werk je effectief samen? Waarom gaat dat goed?
- Welke rol heb jij bij het samenwerken?
- Hoe werk je samen en welk plan of welke afspraken maak je daarbij?
- Hoe kom je samen tot oplossingen?
- Hoe pak je dat aan?
- Wanneer heb je goed samengewerkt? (als....)

VEILIG

- Vertel eens hoe veilig je je voelt op school?
- Naar wie ga je toe als je je niet veilig voelt?
- Wat maakt dat jij geaccepteerd wordt op school?
- Hoe pak je een probleem aan?

TALENT

- Waar ben je goed in en waar ben je trots op?
- Hoe laat je dat zien?
- Wat wil je nog leren?
- Welke vakken vind je leuk?

KIEZEN

- Welke keuzes durf je te maken?
- Wat vraag je van jezelf om een taak goed en op tijd uit te voeren?
- Hoe kan je leren van je fouten?
- Hoe heb je gewerkt en hoe kan dit de volgende keer beter?
- Hoe doe je dat?
- Welke taken maak je het eerst/laatst en waarom?

HULP

- Wanneer vraag je om hulp?
- Hoe vraag je om hulp?
- Welke hulp heb je nog nodig?
- Wie vraag je om hulp?
- Hoe ga je het de volgende keer doen?
- Wat wil je nog verbeteren?

PLANNEN

- Hoe plan je je taken? Wat ga je eerst doen en waarom?
- Hoe zorg je ervoor dat je je aan de planning kan houden?

- Wat heb je daarvoor nodig?
- Wanneer leer je het meest/best?
- Wat is het plan en was dat een goed plan?

DOORZETTEN

- Hoe voel je je als iets gelukt is, hoe voel je je als iets mislukt is?
- Hoe haal je je doelen, ook als het niet meteen goed gaat?
- Moet je vaak bijsturen?
- Hoeveel plezier heb je in werken?
- Op welke manier kan je van je fouten leren?

Ik-doelen formulier leerling

Mijn naam is.....

Groep.....

Mijn doel is...

Dit wil ik bereiken omdat,

Dit ga ik bereiken door...

